

ЕКОЛОГО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Гетьман Анатолій Павлович,
*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
професор кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-1987-2767*

Анісімова Ганна Валеріївна,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
заступник директора з наукової роботи
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID 0000-0003-0579-7007*

The abstract covers contemporary problems of the scientific and methodological approaches to the institutional support improvement of the innovative entrepreneurship development and greening, the strategic priorities identification and the pensums for the purpose of Ukraine's European integration implementation.

Keywords: environmental entrepreneurship, innovative entrepreneurship, greening, innovative activities greening.

Тезиси доклада посвящені аналізу науково-методологічних підходів к усовершенствованию інституціонального забезпечення розвитку и екологізації інноваційного підприємництва, определению стратегических пріоритетов и выполнению заданій в контексте євроінтеграції України.

Ключевые слова: екологічне підприємство, інноваційне підприємство, екологізація, екологізація інноваційної діяльності.

Інноваційне підприємство як сучасне економічне й правове явище слід розглядати в контексті вивчення методологічних основ і розкриття тенденцій економічного зростання під впливом новацій, суспільного розвитку в цілому, особливостей самоорганізації системи в різних умовах соціально-економічних трансформацій. Одним із векторів дослідження цього виду підприємства може бути виявлення як гносеологічної природи технологічних змін в економіці, так і пріоритетних напрямів розвитку високих технологій і наукомісткої продукції, узагальнення досвіду й практики провідних країн світу. Наголосимо, що світова спільнота останнім часом постійно висловлює занепокоєння з приводу стану довкілля, на яке помітно впливають, зокрема, й інноваційні технології і підприємство. Накопичення інформації, її аналіз і розроблення конкретних пропозицій з цього питання стане вагомим кроком на шляху до ефективних економічних змін, інтелектуального зростання українського суспільства, що, зрозуміло, набуває особливої ваги в контексті сталого розвитку держави й євроінтеграційних процесів, екологізації інноваційної діяльності як складової екологізації.

Відзначимо, що свого часу автор (А. П. Гетьман) обґрунтував, що термін «екологізація» використовується в науковій літературі не тільки тоді, коли мова йде про суспільне виробництво, а й про природокористування, систему, науку і законодавство. Усе наведене дає підстави стверджувати, що проблеми правового регулювання екологізації суспільного виробництва, а також їх усвідомлення, розуміння та вирішення набувають актуальності і важливості [3, с. 197]. Науковець, вивчаючи вітчизняні і світові тенденції, робить висновок, що право відіграє особливу роль у процесі екологізації суспільного виробництва, бо саме його норми закріплюють: правовий режим природних ресурсів, права і обов'язки природокористувачів у галузі раціонального використання природних ресурсів й охорони природного середовища, відповідальність за порушення встановленого

порядку права користування об'єктами природи. Зокрема, право, акумулюючи вироблені іншими науками форми і засоби екологізації господарської діяльності, спираючись на них при створенні науково обґрунтованих норм, стає визначальним соціальним інструментом цілеспрямованого регулювання відносин щодо вдосконалення процесу екологізації суспільного виробництва. Відповідно до зафіксованих у нормах права екологічних приписів (вимог) здійснюються економічні, технічні, управлінські, організаційно-господарські та інші заходи, за допомогою яких забезпечується екологізація суспільного виробництва. Головна функція цих норм – створення умов, за яких буде досягатися оптимальний рівень впровадження екологічних вимог у виробничу діяльність [3, с. 198].

Крім того, науковці екологізацію інноваційної діяльності розглядають як комплексний, системний і динамічний процес екологічного удосконалення інноваційної діяльності, спрямований на підвищення рівня екологічності інновацій, додаючи, що мотивація сталого інноваційного розвитку підприємства за пріоритетом екологічної корисності продукції характеризується показниками оцінки еколого-економічного рівня екологізації інноваційного підприємства [2, с. 9].

Підсумовуючи сказане, відзначимо, що екологічне підприємство має на меті відновлення й відтворення якості природних ресурсів й навколишнього середовища в цілому. З огляду на це саме екологічний фактор вважаємо пріоритетом і найважливішою складовою формування конкурентних переваг суб'єкта господарювання і сприяння конкурентоспроможності, а розвиток еколого-інноваційного підприємства – одним із перспективних шляхів забезпечення екологічної безпеки, еколого збалансованого використання природних ресурсів і комплексів, покращення екологічної ситуації у країні. Додамо, що першим кроком у напрямі вирішення екологічних і економічних проблем вважається саме розвиток і впровадження інновацій, при цьому не варто забувати про екологізацію економіки й інноваційної діяльності як складових загальної системи екологізації.

У контексті сказаного окремо слід звернути увагу на те, що в науковій юридичній літературі екологічне підприємство розглядають як: 1) ефективний інструмент екологізації й економічної диверсифі-

кації [4, с. 20; 6, с. 7], 2) галузь економіки країни, що полягає як у безпосередній участі в реалізації природоохоронних та ресурсозберігаючих програм різного рівня, так і в механізмі компенсації збитків і втрат, понесених внаслідок техногенних природних надзвичайних ситуацій, а також під час ліквідації їх наслідків [1, с. 6]. Екологічне підприємництво покликане сприяти підвищенню ефективності використання матеріально-фінансових ресурсів, стимулювати розвиток господарювання, а також інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури, залученню інвестицій, збільшенню доходу від економічної діяльності тощо.

В економічній науці інноваційне підприємництво розглядається як складова економічної діяльності, що перебуває в постійній взаємодії з інституційним середовищем, яке спрямовує його на максимізацію прибутку шляхом виробництва і реалізації інноваційної продукції, що задовольняє виявлені неусвідомлені потреби споживачів. Інституційне середовище інноваційного підприємництва визначено як сукупність формальних і неформальних інституцій, що розвиваються під впливом культурно-демографічних, політико-правових, економічних, науково-технологічних та інноваційних чинників і формують умови створення та розвитку інноваційних підприємницьких структур; а інституційний розвиток інноваційного підприємництва (ІРП) – як складний процес якісних інституційних змін, що створюють нові можливості для розвитку інноваційного підприємництва [5, с. 4]. У наведеному вище дисертаційному дослідженні І. А. Прилуцької звертається увага на функції інноваційного підприємництва. Зокрема, автор виокремлює соціальну, економічну, стимулюючу, управлінську, інноваційну функції, функції забезпечення макроекономічного зростання, науково-технічного розвитку [5, с. 4]. Однак зауважимо, що при визначенні цієї економічної категорії, яка в сучасних умовах має правову форму, на жаль, еколого-правовий чинник на враховується. Спираючись на результати компаративного аналізу складових інституційного середовища, вважаємо, що воно формується у синергетичному взаємозв'язку інноваційного й екологічного підприємництва, тому що екологічна складова наразі є невід'ємним елементом будь-якої господарської діяльності.

Беручи до уваги думки і висновки вчених – представників різних галузей знань, можемо констатувати, що екологічне підприємництво має розвиватися як потужний сегмент національного ринку, який базується на ресурсозберігаючих, безвідходних технологіях, використанні відновлювальних джерел енергії, а ключовим питанням при цьому стає мотивація екологізації інноваційної діяльності, забезпечення її дійовим механізмом правового регулювання. У сучасних умовах конкурентоспроможності екологізації інноваційних підприємств має приділятися належна увага, бо це позначається на здатності до комплексного оновлення виробництва, впровадження новітніх екологобезпечних технологій з метою зменшення антропогенного негативного впливу на довкілля, мінімізації екологічних ризиків, оптимізації системи державного екологічного управління, що, у свою чергу, передбачає використання європейських підходів до модернізації функцій екологічного управління, як-то екологічний менеджмент, моніторинг, контроль тощо.

Нарешті, доцільною, на наше переконання, є й екологізація правових актів, спираючись на норми яких регулюються інноваційна діяльність, інноваційне підприємництво й дослідницькі інфраструктури, надаються преференції стартапам у контексті їх екологічної безпечності тощо (йдеться про приписи законів України «Про інноваційну діяльність», «Про наукові парки», «Про наукову та науково-технічну діяльність» та ін.).

Підеумовуючи, вкажемо, що для підвищення конкурентоспроможності і з метою екологізації інноваційних підприємств доцільно, по-перше, прискорити процеси приведення національних екологічних стандартів у відповідність до європейських, формування екологічних ринків товарів і послуг; по-друге, сприяти підвищенню зацікавленості споживачів в отриманні екологічно безпечної продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Н. М., Полянничко О. В. Форми та моделі екологічного підприємництва у рекреаційно-туристичній сфері господарювання в умовах сталого розвитку України. *Економічні інновації*. № 51. С. 6–15.

2. Бець М. Т., Боровик О. Н. Екологічне підприємництво як інструмент формування конкурентних переваг підприємств. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка»*. Вип. 2 (58). 2012. С. 6–12.

3. Гетьман А. П. Право и экологизация общественного производства. Тридцать лет с экологическим правом. Харьков: Кроссроуд, 2013. С. 197–201.

4. Жарова Л. В., Какутич Є. Ю., Хлобистов Л. В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління: монографія / за ред. Б. М. Данилишина. Суми: Університетська книга, 2009. 239 с.

5. Прилуцька І. А. Інституційний розвиток інноваційного підприємництва в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2019. 20 с.

6. Харічков С. К., Дишловий І. М., Нездоймінов С. Г. Регіональна парадигма цільової програми розвитку рекреації та туризму. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 221–230.

КЛАСИЧНІ ПОМИЛКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ ТА ОСНОВНІ ПОМИЛКИ ПІДПРИЄМЦЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Матюшенко Ігор Юрійович,

*доктор економічних наук, професор, професор кафедри
міжнародних економічних відносин*

*Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна*

The purpose of the study is to summarize classical errors in the implementation of innovations and major mistakes of the entrepreneur for the successful implementation of innovation projects in Ukraine. Leaders of innovative projects must find a balance between consumption (that is, maximizing the return on current activity) and research (new searches), which requires flexible management and a great deal of attention to the problem of human relationships. A number of recommendations have been developed in order to avoid the main errors of virtually every entrepreneur at the beginning of his business creation (including innovation), which require the need: to proceed from the real possibilities of a particular entrepreneur; do not risk without capital and reputation; to solve problems with the implementation of the product; create a working prototype to see